

Prof. dr hab. inż. arch. Janina Klemens
Wydział Architektury
Politechnika Śląska w Gliwicach

O C E N A

rozprawy doktorskiej
mgr inż. arch. Agaty Twardoch

pt. **PROBLEM DOSTĘPNEGO BUDOWNICTWA MIESZKANIOWEGO NA WYBRANYCH PRZYKŁADACH**

Recenzję opracowano na podstawie zlecenia Dziekana Wydziału Architektury Politechniki Śląskiej.

FORMALNA CHARAKTERYSTYKA PRACY

Dysertację opracowano na Wydziale Architektury Politechniki Śląskiej w Gliwicach pod kierunkiem dr hab. inż. arch. Zbigniewa Kamińskiego prof. Pol. Śl.
Praca zawiera łącznie 251 stron, w tym 194 strony tekstu podstawowego z 35 rysunkami, 83 zdjęciami i 16 tabelami, wykaz bibliografii i dokumentów w ilości 175, oraz aneks.

UWAGI WSTĘPNE

Nie chciałabym rozpocząć od stereotypowego powiedzenia, że problem jest niezwykle ważki i aktualny, ale trudno w tym konkretnym przypadku uciec od takiego stwierdzenia. Temat jest tak obszerny, co uwidacznia się też w objętości pracy, że również w recenzji można by długo polemizować, odnosząc się do wielu jego aspektów, ale nie to jest zadaniem oceny pracy. Temat dotyczy bowiem polityki przestrzennej a dokładnie szeroko pojętej polityki mieszkaniowej, w tym dostępnego budownictwa mieszkaniowego na wybranych przykładach kilku krajów, w tym Polski. Doktorantka bardzo krytycznie ocenia system planowania przestrzennego w Polsce w zakresie budownictwa mieszkaniowego, zarówno w aspekcie przestrzennym jak i społecznym i nie można się z tym nie zgodzić. Poza wieloma wadami tego systemu, które szeroko analizuje Autorka, niepokojące jest ostatnio obserwowane zjawisko lawinowego powstawania osiedli deweloperskich ze wszystkimi ich wadami i walorami, których lokalizacja i zasady działania są nie zawsze właściwe i kontrolowane przez Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego i Plany Miejscowe Zagospodarowania Przestrzennego. Zbyt dużą rolę przy ich realizacji odgrywają względy komercyjne i to nie tylko podmiotów patronackich. Powstawanie tych osiedli powoduje często występowanie negatywnych zjawisk w płaszczyźnie przestrzennej, społecznej i gospodarczej, co również zauważa Doktorantka.

Kwestia dostępnego budownictwa mieszkaniowego, którego definicję Doktorantka konkretyzuje po przedstawieniu wielu aspektów, jest zagadnieniem bardzo złożonym, w którym istotną rolę odgrywają dwie kwestie, nie łatwe i konieczne do pogodzenia i rozwiązania a mianowicie **ilość i jakość** mieszkań, oraz stan urbanistycznej przestrzeni mieszkaniowej.

W uzasadnieniu podjęcia tematu Autorka pisze m.in. „... braki rozwiązań przestrzennych w polityce mieszkaniowej na różnych szczeblach mogą wynikać z niewiedzy decydentów spowodowanej m.in. brakiem literatury na ten temat”. Nie jest to w pełni stwierdzenie przekonujące, chociażby spojrzawszy na wykaz zamieszczonej bibliografii w ilości 185 pozycji, związanej w pewnym stopniu z podjętym tematem, a po drugie, czy decydecji

czytają taką a nawet inną literaturę poza ustawami i zarządzeniami i czy przeczytają taką grubą, choć bardzo wartościową pozycję, jaką jest omawiana dysertacja? (Może należało by zrobić bardzo skrócony wyciąg i dostarczyć samorządom gmin).

Dalej podanym uzasadnieniem jest słuszność chęci podjęcia dyskusji na przyjęty temat, i zwrócenie jeszcze większej uwagi na miejsce problematyki mieszkaniowej w strukturze - w systemie planowania przestrzennego, szczególnie w konfrontacji z ustawami i zarządzeniami, i przyjętych na tej podstawie ustaleń projektowych z ich realizacją. Doktorantka również dodaje „...uzasadnieniem tematu jest jego wielka społeczna doniosłość”. Reasumując te aspekty, należy stwierdzić, że podjęcie niniejszej problematyki jest w pełni uzasadnione.

Omawiając stan badań, Doktorantka przedstawia fragmentarycznie literaturę przedmiotu, organizowane tematyczne konferencje, sympozja i inne debaty naukowe, instytucje naukowe i uczelnie prowadzące badania na omawiany temat. Zaznacza, że przy szeroko zakrojonych badaniach i działaniach, dotyczą one ogólnych zagadnień związanych z polityką mieszkaniową, ale marginesowo poruszają kwestię dostępnego budownictwa mieszkaniowego, co jeszcze bardziej potwierdza zasadność podjętego tematu.

W ostatnich częściach WSTĘPU przedstawione są tezy, cel, zakres opracowania, wyjaśnienie podstawowych terminów i struktura pracy. Tu drobna, na marginesie, uwaga formalna. Uważam, że wyjaśnienie pojęć mogły by znaleźć się w innym miejscu, nie pomiędzy zakresem i strukturą pracy, np. na końcu wprowadzenia do problemu badawczego, lub nawet na końcu całego opracowania, teza po celu pracy, następnie metody zastosowane przy realizacji badań, a na końcu struktura pracy. Bezpośrednio pod, albo po grafiku przedstawiającym strukturę pracy, powinny znaleźć się wyjaśnienia zastosowanych symboli literowych, które pojawiają się również w dalszych częściach opracowania.

Cel, tezy i zakres pracy są właściwie przedstawione, tylko brak klarownego podania zastosowanych metod badań a metodologia jest to nauka o metodach, o ich skuteczności. Pewne wątpliwości, w ocenie recenzenta, budzi też stwierdzenie zawarte w tezie drugiej, chyba nie można aż tak generalizować problemu. Pewne zastrzeżenia może budzić bardzo obszerny zakres tematyczny pracy, wynikający z przedstawionego celu, dotyczący całej polityki mieszkaniowej, całego środowiska zbudowanego (str.18. drugie zdanie), a po przestudiowaniu pracy wiadomo, że tak nie jest, i słusznie, wystarczyło by wstawić w pewnym momencie tylko jeden wyraz „dostępnego”, bo przecież wiadomo, że problematyka ta i tak nie może być oderwana od zasygnalizowania ogólnego tła.

Cała część wprowadzająca zatytułowana WSTĘP, opracowana jest bardzo solidnie z dużą ilością w większości autorskich, wyjaśniających dodatkowo pewne kwestie, przypisów.

UWAGI MERYTORTCZNE

Problematykę zawartą w dysertacji przedstawiła Doktorantka, poza WSTĘPEM, w trzech podstawowych częściach.

W CZĘŚCI I Autorka dokonuje przeglądu historycznych i współczesnych koncepcji dostępnego budownictwa mieszkaniowego, słusznie zaznaczając, że prześledzenie ewolucji danego zagadnienia, pozwala na lepsze jego zrozumienie, przeanalizowanie i prowadzenie dalszych badań. W części tej poruszone są dwa zagadnienia: 1. „Ewolucja podejścia do problemu mieszkaniowego” w którym Doktorantka omawia sytuację mieszkaniową końca XIX i początku XX wieku w Europie na przykładzie Anglii i wybranych kilku innych krajach, oraz 2. dokonuje „Przeglądu współczesnych koncepcji dostępnego budownictwa mieszkaniowego” w przyjętych poprzednio krajach.

Po krótkim wprowadzeniu sygnalizującym przyczyny wystąpienia problemu mieszkaniowego, do dalszych rozważań przyjęła Doktorantka przykład angielski, jako najbardziej reprezentatywny „Ze względu na silną angielską tradycję planowania

przestrzennego i rozwiązań mieszkaniowych”, podając szereg uzasadnień m.in. dotyczących początków w tym kraju planowania przestrzennego, początku rewolucji przemysłowej i związanej z tym kwestii mieszkaniowej, sprawnego systemu rozwiązywania problemów przestrzenno-gospodarczych, w tym przystępnego budownictwa mieszkaniowego, jak również na pewne analogie z Polską.

Doktorantka bardzo szczegółowo, bazując na szeroko przeanalizowanych materiałach źródłowych jak bibliografia, raporty, ustawy, opinie, plany, projekty, przedstawia analizę dostępnego budownictwa mieszkaniowego przed i po II wojnie światowej. Następnie omawia ogólną charakterystykę sytuacji mieszkaniowej w Anglii na tle polityki przestrzennej, szukającej rozwiązań między narastającą potrzebą zwiększania zasobów mieszkaniowych, realizowania coraz to nowych osiedli mieszkaniowych z pełnym zapleczem usług, a ochroną środowiska, ochroną kurczących się terenów otwartych, w tym terenów zieleni. Słowa kluczowe polityki to zrównoważony rozwój, zwarte osiedla, budownictwo dostępne, lokalne samorządy i stowarzyszenia d.s. mieszkalnictwa dostępnego, ochrona środowiska. Analiza została uzupełniona materiałem graficznym – zrealizowane i modelowe osiedla mieszkaniowe, w większości w autorskim opracowaniu.

Poza Anglią do badań dotyczących ewolucji problemu mieszkaniowego, wybrane zostały: Austria, Francja, Niemcy i Polska.

Austria do II wojny światowej parała się z podobnymi problemami mieszkaniowymi jak Londyn, ale dzięki sprawnemu systemowi zarządzania, kryzys ten przebiegał łagodniej. Doktorantka syntetycznie omawia rozwój budownictwa mieszkaniowego w Austrii, szczególnie na przykładzie Wiednia. Stwierdza, że początkowo preferowano budownictwo jednorodzinne typu „nisko-gęsto”, później w związku z dużym brakiem mieszkań, zaczęto wprowadzać budownictwo wielorodzinne i w okresie powojennym, po znacznym zniszczeniu tkanki mieszkaniowej, następuje zwiększenie zasobów mieszkaniowych przez zastosowanie systemów przyspieszających realizację tj. poprzez standaryzację i prefabrykację, typ „szybkotanio”. Budownictwo mieszkaniowe Wiednia przechodziło różne etapy od jednorodzinnej, jednorodzinnej typu miasto-ogród, wielorodzinnej- blokowej, do ekologicznej, np osiedle Wohnpark Alt-Erlaa tonącego w zieleni „w pionie i poziomie”, o całkowitym rozdziale ruchu kołowego i pieszego. Autorka wspomina również, jak to określiła, o „architekturze buntu” autorstwa Hundertwassera. Hundertwasser, postać bardzo kontrowersyjna, nie był architektem, jak podała Doktorantka, ale malarzem-grafikiem parającym się architekturą, projektując obiekty o różnych funkcjach (realizacje nie tylko w Austrii), architekturą ekologiczną w tym sensie, że jak twierdził, tę potencjalną zieleń którą na powierzchni zabrał budynek, należy wprowadzić na i do budynku – zieleń na dachach, tarasach, balkonach, w oknach, na gzymsach i w innych miejscach obiektu.

Ogólnie można stwierdzić, że jakość architektury mieszkaniowej w Austrii zapewniała mieszkańcom optymalny poziom życia.

Natomiast bardzo szczegółowo przedstawia Doktorantka rozwój i przemiany polityki mieszkaniowej we Francji, gdzie kwestia budownictwa dostępnego miała i ma bardziej burzliwy i złożony charakter, co dotyczy zresztą całej kwestii mieszkaniowej. Przyczyn tego stanu jest wiele m.in. jak podaje Autorka, późny rozwój urbanizacji i budownictwa socjalnego, utopijne wizje osiedli funkcjonalnych, centralnie sterowany system masowego budownictwa, ubożenie dzielnic peryferyjnych, segregacja rasowa i zamieszki społeczne, spowodowane m.in. dużym procentem emigrantów, pomimo budowy wielu dzielnic zamieszkałych prawie całkowicie przez obcokrajowców, szczególnie kolorowych .

Przedstawia różne podejścia do kwestii mieszkaniowych, opisując m.in. rewolucyjne poglądy Le Corbusiera czy Haussmanna. Francja jednak w dalszym ciągu w dużym stopniu inwestuje w dostępne budownictwo mieszkaniowe.

Doktorantka dużo uwagi poświęciła omówieniu kwestii mieszkaniowej w Niemczech, podając kilka powodów m.in. ze względu na byłe związki ze Śląskiem. Choć sytuacja mieszkaniowa w XIX wieku w Niemczech jest też trudna, ze szczegółowych badań przedstawionych przez Autorkę, wyczuwa się przysłowiowy „ordnung” w prowadzonej polityce mieszkaniowej, wyrażający się m.in. dbałością o warunki mieszkaniowe społeczeństwa, w tym mieszkań socjalnych, oraz o estetykę, ład przestrzenny i funkcjonalny osiedli i miast. Dalej Doktorantka przedstawia przebieg procesu polityki przestrzennej po II wojnie światowej. W okresie rozpadu Niemiec przebiega on dwutorowo, w części wschodniej ma miejsce planowanie centralne, w zachodniej miasta posiadają indywidualne władze planistyczne, co wpływa na stan warunków mieszkaniowych. Po zjednoczeniu kraju, udział mieszkań socjalnych w substancji mieszkaniowej jest niższy niż w innych krajach Europy.

Również bardzo szczegółowo przedstawia Doktorantka problematykę planowania przestrzennego, w tym sytuację mieszkaniową w Polsce, zaczynając od okresu międzywojennego. Określa założenia polityki mieszkaniowej w różnych okresach powojennej historii, omawiając podejmowane decyzje projektowe, realizacje osiedli mieszkaniowych, w tym osiedla społeczne, wskazując na ich cechy negatywne i pozytywne, które ulegają zmianom na lepsze lub gorsze, w zależności od zmian zachodzących w polityce społeczno-gospodarczej, rodzajów i założeń kolejnych ustaw.

W podsumowaniu tego rozdziału Doktorantka stwierdza, że „Ewolucja podejścia do problemu mieszkaniowego w krajach Europy Zachodniej przebiega w zbliżony sposób”, zaznaczając jednak znaczne opóźnienie Polski w kwestii budownictwa mieszkaniowego w ogóle, w tym budownictwa dostępnego.

Rozdział 1. CZĘŚCI I zatytułowany „Ewolucja podejścia do problemu mieszkaniowego”, opracowany jest bardzo starannie, bardzo szczegółowo, może aż za bardzo, z wykorzystaniem szerokiej znajomości literatury fachowej i innych dokumentów, z bogatym uzupełnieniem tematyki przedstawionym w przypisach.

Rozdział 2. CZĘŚCI I dotyczy przeglądu współczesnych koncepcji dostępnego budownictwa mieszkaniowego, w której przedstawiono problemy związane z tego typu mieszkalnictwem w Anglii i wybranych krajach europejskich. Rozważania poprzedzone zostały przedstawieniem tego zagadnienia w dokumentach międzynarodowych, na świecie, w Europie i Unii Europejskiej.

W dalszych rozważaniach, z bardzo dużą szczegółowością, przedstawia Doktorantka współczesną politykę mieszkaniową w Anglii, omawiając jej strategiczne cele, dążące do zwiększenia zasobów mieszkaniowych o wysokiej jakości a zarazem mieszkań dostępnych, zlokalizowanych w ekologicznych osiedlach wyposażonych w pełną infrastrukturę usług.

Realizacja celów wspomagana jest przez stosowanie wielowarstwowych badań systemowych, związanych z całą procedurą i strategią prowadzonej polityki mieszkaniowej, zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju miasta i kraju. W zakończeniu Autorka przedstawia kilka przykładów osiedli mieszkaniowych, odpowiadających przyjętym zasadom prowadzonej polityki, uzupełniając opisy autorskimi zdjęciami.

Poza Anglią, Doktorantka analizuje współczesne dzieje architektury mieszkaniowej w krajach poprzednio omawianych tj. w Austrii, Niemczech, Francji i Polsce. Jak zauważa Autorka, ogólna sytuacja mieszkaniowa w wymienionych krajach Europy zachodniej jest dobra. Zwraca uwagę na kierunki polityki mieszkaniowej, z podkreśleniem budownictwa socjalnego. We wszystkich tych krajach występują problemy natury demograficzno-narodowościowej, gdyż znaczny procent społeczeństwa stanowią obcokrajowcy, dla których podstawową kwestią jest zdobycie przystępnego mieszkania. Pomimo tych problemów, państwa starają się je jak najdogodniej rozwiązywać. Najlepiej, wg badań Doktorantki, sytuacja wygląda w Austrii, gdzie na kwestie socjalne, w tym budownictwo mieszkaniowe, przeznaczony jest bardzo znaczny procent z budżetu państwa, a budownictwo mieszkaniowe charakteryzuje

wysoki standard samych mieszkań, jak i otaczającej przestrzeni. We Francji i Niemczech sytuacja mieszkaniowa jest też ogólnie dobra, choć pierwszy kraj boryka się m.in. z problemami społecznymi na terenach zamieszkałych przez emigrantów, a drugi ze skutkami długoletniego podziału kraju.

Doktorantka omawia szereg osiedli mieszkaniowych w wymienionych krajach, ilustrując przedstawioną problematykę przeważnie autorskimi zdjęciami.

Omawiając sytuację mieszkaniową w Polsce końca XIX i początku XX wieku, Autorka krytycznie oceniła ówczesny system planowania przestrzennego. Omawiając stan współczesny, podkreśla również nie najlepszą sytuację w tym zakresie, podając jako główną przyczynę brak skuteczności polityki mieszkaniowej i systemowych działań. Zwraca uwagę na „...wzrost cen, zły stan techniczny części zasobów, wysokie koszty uzyskania i utrzymania mieszkań.”, wzrost ilości mieszkań deweloperskich, spadek ilości mieszkań spółdzielczych, brak strategii gmin w rozwiązywaniu polityki mieszkaniowej, nie wywiązywanie się gmin w zakresie narzuconych im obowiązków zapewniania mieszkań. Na załączonych autorskich zdjęciach fragmentów wybranych osiedli, widać bardzo skromne zagospodarowanie otaczającej przestrzeni.

W podsumowaniu **rozdziału 2** Doktorantka opracowała bardzo ciekawe zestawienia tabelaryczne przedstawiające w poszczególnych krajach: „Kluczowe cele polityki mieszkaniowej oraz podmioty odpowiedzialne za ich wprowadzenie...”, „Czynniki zaburzające równowagę na rynkach mieszkaniowych...”, i „Zestawienie statystyk mieszkaniowych...”. Ciekawostką wynikającą ze statystyk jest to, że w zestawieniu z innymi krajami, w Polsce przy najmniejszej ilości mieszkań na 1000 mieszkańców, na cele mieszkaniowe jest przeznaczona największa część dochodu, a przy tym na mieszkanie przypada największa ilość osób, najmniejsza ilość pokoi i najmniejsza wielkość mieszkania, ale cele polityki mieszkaniowej są obiecujące.

CZĘŚĆ II nosi tytuł „Przestrzenne aspekty polityki mieszkaniowej – mierniki oceny”.

Doktorantka bada kierunki rozwoju polityki mieszkaniowej w aspekcie podmiotowym, przedmiotowym i kontekstowym. W pierwszym określa cele polityki mieszkaniowej, analizuje budownictwo mieszkaniowe, słusznie zakładając konieczność wzajemnego uzupełniania się rozwoju ilościowego, jakościowego i dostępności do mieszkań. Dwa pozostałe aspekty dotyczą zagadnień przestrzennych, analizy osiedli/dzielnicy mieszkaniowych jako podstawowego elementu struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta, z uwzględnieniem takich ważnych aspektów, jak wybór i przeznaczenie terenów pod zabudowę, powiązanie z szeroko pojętą infrastrukturą, odnową i ochroną istniejących zasobów, zgodność z warunkami ochrony środowiska. Doktorantka dostrzega i porusza też ważny problem, jakim jest segregacja społeczna. Drobną uwagą – „...domy jednorodzinne i bliźniacze...”, domy bliźniacze, wolnostojące, szeregowe, dywanowe – to wszystko jest zabudowa jednorodzinna. Proszę też o wyjaśnienie i uzasadnienie stwierdzenia na str. 163 (za tabelą), szczególnie jego drugiej części, oraz tabeli mierników. W znacznej części punktu 3.1. zamieszczone są wiadomości tak oczywiste i znane dla architekta-urbanisty, że Doktorantka przy prostych stwierdzeniach niepotrzebnie powołuje się na różnych autorów, pomniejszając jak gdyby swój zdobyty już dawno zasób wiedzy, co innego gdy dotyczyło to przedstawionych poprzednio informacji statystycznych, ustawowych itp.

Przedstawiony materiał w części I i II miał charakter czysto teoretyczny, w części III przedstawiła Autorka, w celach porównawczych, badania własne dotyczące polityki mieszkaniowej, oparte na dwóch konkretnych przykładach miast partnerskich: Gliwic i Doncaster (Anglia). Wykonała bardzo ciekawe zestawienie poprzednio przeanalizowanych wybranych aspektów polityki mieszkaniowej w Gliwicach i Doncaster, przyporządkowując im ocenę punktową. Szczegółowe badania niezbędne do wykonania zestawień przedstawiła

Doktorantka w ANEKSIE. Z podsumowania widać, że wyniki prowadzonej polityki mieszkaniowej w Doncaster są znacznie lepsze od wyników uzyskanych w Gliwicach.

Podsumowując badania, Doktorantka stwierdza m.in., że „...w Gliwicach nie jest prowadzona mieszkaniowa polityka przestrzenna (s.188), ... że nie występuje przestrzenna polityka mieszkaniowa (s.189)..” i dalej „...zdają sobie sprawę twórcy gliwickiej polityki mieszkaniowej..” (s. 188), czyli jest prowadzona w jakimś stopniu taka polityka, co zresztą wynika z informacji zawartych w aneksie. Sytuacja w Gliwicach nie jest chyba aż tak tragiczna, jak podaje Autorka „Samorząd Gliwic zdaje się nie posiadać wiedzy na temat możliwości kształtowania środowiska mieszkaniowego poprzez przestrzenną politykę mieszkaniową”. Tu moja uwaga „w grudniu 2009 roku przyjęto uchwałę dot. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, a obecnie następuje aktualizacja uchwalanych sukcesywnie od 1996 roku planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego. W bieżącym roku (2010) wyłożone są do publicznego wglądu nowe plany miejscowe wszystkich dzielnic, obszarów śródmieścia i centrum oraz obszarów przebiegu autostrad, w których uwzględnione są wszystkie aspekty przestrzenne dotyczące m.in. przeznaczenia terenów, wybór nowych obszarów mieszkaniowych, adaptacji i konserwacji istniejących zasobów mieszkaniowych, powiązań z infrastrukturą lokalną, regionalną i krajową, oddziaływania na środowisko i jego ochronę. Zapewne mieszkaniowa polityka przestrzenna w kraju pozostaje w tyle za innymi przedstawionymi w opracowaniu krajami, ale uważam, że postęp jest widoczny, przynajmniej właśnie w Gliwicach.

W zakończeniu i wnioskach końcowych, Doktorantka uzasadnia realizację określonego celu i przyjętych tez, oraz formułuje wnioski i wytycza kierunki dalszych badań.

UWAGI szczegółowe.

- Przed ewentualną publikacją całości lub części opracowania, należy dokonać poprawek redakcyjnych, dotyczą szczególnie interpunkcji (przecinki) i tzw. literówek, np. s.60, przypis 129- jest *Graniera*, ma być *Garniera*; s.72, przypis 160- jest *start*, ma być *strat*; s. 74 od góry- jest z planowaniu, ma być w planowaniu i dalej złe sformułowanie; s.74 – zdanie *W 1940 roku...* coś tu brak; s.80 – od dołu: *w 19312 r.*; przykłady s. 123-127- zdjęcia podpisane *for. autor* – ma być: *fot. autorka*; itd.,itd.

- W spisie bibliografii brak: Malisz B. *Zarys teorii kształtowania układów osadniczych*. Warszawa 1966. Wyd. Arkady, i *Karty Ateńskie* (jest powoływanie się w treści).

UWAGI I WNIOSEK KOŃCOWY

Przedstawiona dysertacja ma charakter analityczno-poznawczy a zarazem praktyczny. Porusza i naświetla podstawowe, bardzo ważne zagadnienia związane z jedną z trzech głównych funkcji miasta, jaką jest mieszkanie. Dotyczy szczególnie kwestii dostępnego budownictwa mieszkaniowego, tj. mieszkań dla osób o niskich i średnich dochodach.

Doktorantka z niezwykłą sumiennością, starannością i profesjonalizmem, analizuje tę problematykę, podkreślając społeczny i przestrzenny aspekt, rozpatruje ją w szerokim spektrum planowania przestrzennego. Podkreśla, że działaniem wiodącym, rozwiązującym trudne problemy mieszkalnictwa, jest prowadzenie przez samorządy lokalne przestrzennej polityki mieszkaniowej.

Doktorantka wykazała olbrzymią pasję i zaangażowanie w przedstawieniu wybranej tematyki, znajomość znacznej ilości fachowej literatury krajowej i obcojęzycznej, w tym aktów legislacyjnych, statystycznych i innych materiałów tematycznych. Naświetliła problem z niezwykłą szczegółowością i dociekliwością, uświadamiając nam, stosując

metodę porównawczą z innymi krajami, niedoskonałość polskiej polityki mieszkaniowej.

Wyrażam opinię, że praca doktorska mgr inż. arch. Agaty Twardoch pt. „Problem dostępnego budownictwa mieszkaniowego na wybranych przykładach”, spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim i stawiam wniosek o dopuszczenie Doktorantki do publicznej obrony.

Gliwice, 07.04.2010

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'M. T.' or similar, located in the upper right quadrant of the page.